

izvirno znanstveno delo
prejeto: 1997-10-12

UDK 377.8-055.2(497.5 Pazin)"1912/1918"

ŽENSKÉ UČITELJSKE ŠKOLE ZA ISTARŠKE DJEVOJKE

Božo JAKOVLJEVIĆ
HR-52240 Buzet, A. Cerovca 1

IZVLEČEK

V prejšnjem in na začetku tega stoletja Istra ni imela ženske učiteljske šole. Dekleta, ki so se hotela šolati za učiteljice, so se lahko vpisala na najbližjo žensko učiteljsko šolo v Gorico, kjer je pouk potekal tudi v slovenščini.

V Trstu je bil ženski licej z italijanskim učnim jezikom in učenke, ki so ga uspešno končale, so lahko opravljale izpit za učiteljice. Italijanski ženski licej je bil tudi v Puli in c. kr. Pokrajinski svet je puljskim licejkam, ki so imele opravljen licejski izpit zrelosti, dovolil pri c. kr. učiteljskih moških in ženskih šolah opravljati zrelostni izpit za učiteljice. Deželni odbor je leta 1918 na puljskem liceju dovolil odprtje tečaja za učiteljice. Če so se hotela dekleta šolati za učiteljice v maternem, hrvatskem jeziku, so se morala vpisati na Žensko učiteljsko šolo v Dubrovniku, ki pa je bil oddaljen in je največjo težavo za šolanje v njem predstavljala dolga in draga pot. Pri gimnaziji v Pazinu je bila 18. novembra 1912 odprta ženska učiteljska šola, ki je delovala do konca prve svetovne vojne, ko so jo zaprli.

Ključne besede: žensko učiteljišče, hrvaško učiteljišče, Pazin

SCUOLE MAGISTRALI FEMMINILI PER LE RAGAZZE ISTRIANE

SINTESI

Nell'Ottocento e agli inizi del Novecento l'Istria era priva di scuole magistrali femminili. Le ragazze che volevano diventare maestre potevano iscriversi alla più vicina scuola magistrale femminile di Gorizia, dove le lezioni si svolgevano anche in sloveno.

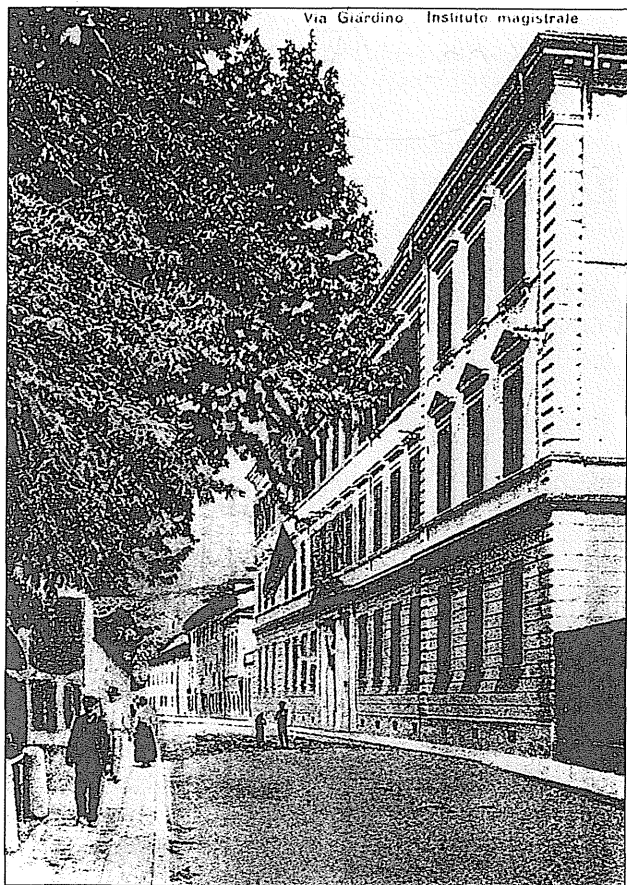
A Trieste c'era il Liceo femminile in lingua italiana e le studentesse, a compimento degli studi, potevano effettuare l'esame di maestra. Un Liceo femminile italiano c'era anche a Pola. Al termine degli studi, su decisione dell'imperial-regio Consiglio provinciale, le ragazze in possesso dell'esame di maturità potevano affrontare l'esame di idoneità per maestre presso le scuole magistrali maschili e femminili. Nel 1918, il comitato provinciale concesse al Liceo di Pola l'apertura di un corso per maestre. Se le ragazze volevano studiare nella lingua materna, in croato, dovevano iscriversi alla Scuola magistrale femminile di Dubrovnik, molto lontano e oneroso, dunque. Il 18 novembre del 1912, presso il Ginnasio di Pisino venne aperta una Scuola magistrale femminile, che operò sino alla fine della prima guerra mondiale, quando fu soppressa.

Parole chiave: scuola magistrale femminile, scuola magistrale croata, Pisino

ŠKOLOVANJE ZA UČITELJE U AUSTRIJI

Počeci izobrazbe za učitelje osnovne škole u Austriji sežu u vrijeme carice Marije Terezije donošenjem opće školske uredbe 1774. g. (Allgemeine Schulordnung). Jedna od najvažnijih odredbi toga školskoga propisa bila je

da u svakoj provinciji, u onim gradovima u kojima je bilo središte školskog povjereništva treba osnovati i jednu normalnu školu u kojoj će se kao uzornoj školi u zemlji školovati učitelji, ili u kojoj će, negdje drugdje već obrazovani učitelji polagati strogi (državni) ispit da bi mogli u provinciji dobiti namještenje.

Učiteljska škola u Gorici.
Pedagogical School at Gorica.

Normalki su bili dodani neki predmeti koji su bili potrebni za pripreme za državni učiteljski ispit.

U svakom kotaru ili distrinktu trebala je biti najmanje jedna glavna škola, a u malim gradovima, trgovištima i mjestima u kojima se nalaze crkvene župe ili filijale crkve, trebala je biti jedna opća ili trivijalna škola.

Izobrazba učitelja za osnovne škole (pučke škole) bila je prema tome na neki način ograničena. Zadovoljavalo bi se time da je kandidat (budući učitelj) usvojio one opće nastavne i odgojne metode za koje se držalo da su neophodne kod izvođenja nastave. O tome su objavljene glavne odredbe u Beču 1775. tzv. Felbigerova metodika ("Methodenbuche"), koja je uskoro bila prevedena na gotovo sve jezike carevine (austrijske). Felbigerova "Metodika" sadržavala je tri dijela. Prvi dio obuhvaćao je opću nauku o nastavi i specijalnu metodiku pojedinih školskih predmeta; drugi dio odnosio se je na učitelje, direktore (škola) i podvornike, koji su se trebali upoznati s novom metodom; treći dio sadržavao je zakone i pravila. Po zamišljenim odredbama, svi koji su se htjeli posvetiti učiteljskom pozivu, trebali su početi na jednoj manjoj školi praktikum (hospitacija), a potom bi došli na jednu normalnu ili glavnu školu da

što bolje upoznaju - praktično usvoje sadržaj metodike. Takvo stanje trajalo je do 1805. godine.

Te godine spomenute odredbe bile su zamijenjene "Političkim školskim zakonom" (Politische Schulverfassung). Prema tom zakonu na normalnim školama bili su uvedeni tzv. preparandski tečajevi, koji su trajali, za izobrazbu učitelja za trivijalne škole, tri, a kasnije za učitelje u glavnim školama šest mjeseci. Nakon završenog tečaja i dobro položenog teoretskog i praktičnog ispita, kandidat je od direktora i jednog učitelja dobio svjedodžbu na temelju koje je mogao poučavati na trivijalnoj školi. Takav tromjesečni tečaj održavao se u ljetnim mjesecima: lipnju, srpnju i kolovozu u Gorici, glavnoj školi od školske godine 1815. pa do 1822., da bi taj tečaj 1823. (preparandski) bio produžen na 6 mjeseci.

Jednu značajniju promjenu donijela je godina 1848., kad je taj tečaj produžen najprije na godinu dana, a potom na dvije godine. Dvogodišnji tečaj je u Gorici organiziran od 1850. do 1870.

Zakonom od 14. svibnja 1869. g. ukinut je "politički školski zakon" od 1805. g. Novim zakonom izobrazba učitelja bila je produžena na četiri godine. Određuju se i nastavni predmeti za izobrazbu učitelja: vjeronauk, pedagogija s praktičnim vježbama, nastavni jezik, zemljopis, povijest i domovinski ustav, matematika i geometrijsko crtanje, povijest prirode, prirodopis, poljodjelstvo s posebnim obzirom na vrste tla zemlje, krasopis, crtanje, glazba i tjelovježba. Zatim je zakon određivao da se učiteljski kandidati, tamo gdje je za to bilo prilike, upoznaju s metodom nastave kod gluho-nijemih i slije-pih kao i s organizacijom vrtića (predškolskog odgoja) te u odgojnim ustanovama za napuštenu djecu.

U ženskim učiteljskim školama bili su isti nastavni predmeti, s razlikom, što je predmet poljodjelstvo bio zamjenjen s predmetom svojstvenim ženskom ručnom radu.

Što se tiče navedenog školskog sustava na području Gorice, razvidno je iz dokumenata da je u prijelaznom razdoblju od 1871. do 1875. školovanje bilo sa 2 produženo na 3 godine, a prema potrebama te provincije dozvolom Ministarstva 1780. g. polaznici su podijeljeni na dva odjeljenja, i to na talijansko-njemačko i slovensko-njemačko.

ŠKOLOVANJE MLADIH ISTRANKI

U prošlom i početkom ovoga stoljeća u Istri nije bilo hrvatske ženske učiteljske škole. Djevojke koje su se htjele školovati za učiteljice, od najbližih škola mogle su se upisati u žensku učiteljsku školu u Gorici gdje bi nastavu pratile na slovenskom jeziku.

U Trstu je postojao ženski licej na talijanskom jeziku, a polaznice koje su uspješno završile licej mogle su polagati ispite za učiteljice. Talijanski ženski licej postojao je i u Puli, a c. kr. Pokrajinsko vijeće dozvolilo je pulskim licejkama koje su imale licejski ispit zrelosti

da mogu kod c. kr. učiteljskih muških ili ženskih škola polagati ispit zrelosti za učiteljice (Hafner, 1900). Zemački odbor dozvolio je 1908. da se na pulskom liceju otvori tečaj za učiteljice (Wrišer, 1906).

Ako su se djevojke htjele školovati za učiteljice na materinskom hrvatskom jeziku, morale su se upisati i školovati na Ženskoj učiteljskoj školi u Dubrovniku koji je bio udaljen pa je najveća poteškoća za školovanje u Dubrovniku bio dug i skup put (Wrišer, 1906).

ŽENSKA UČITELJSKA ŠKOLA U GORICI

Godine 1874./75. muška učiteljska je škola u Gorici bila ukinuta pa su polaznici I., II. i III. godine bili

upućeni u koparsku novoorganiziranu primorsku mušku učiteljsku školu. Namjesto raspuštene učiteljske škole u Gorici, bila je otvorena ženska učiteljska škola na temelju dopuštenja carskog i dvorskog Ministarstva za kulturu i prosvjetu od 10. 7. 1875. U toj su školi bili namješteni oni nastavnici koji su bili u prijašnjoj školi. Na temelju spomenutoga dopuštenja Ministarstva, i u novoj su školi (za učiteljice) također postojala dva paralelna odjeljenja: talijansko-njemačko, jedno za djevojke a jedno za dječake, s time da su jedni i drugi neke predmete slušali zajedno (Hafner, 1900).

Organizaciju ove škole (ustanove), prema spomenutom dopuštenju (odredbe) za školsku godinu 1875./76. pokazuje slijedeća tablica.

Satnica organizirane izobrazbe učiteljica 1875-1876.

Timetable of the 1875-1876 teachers' organized education.

Tafel I. zur Seite 6.

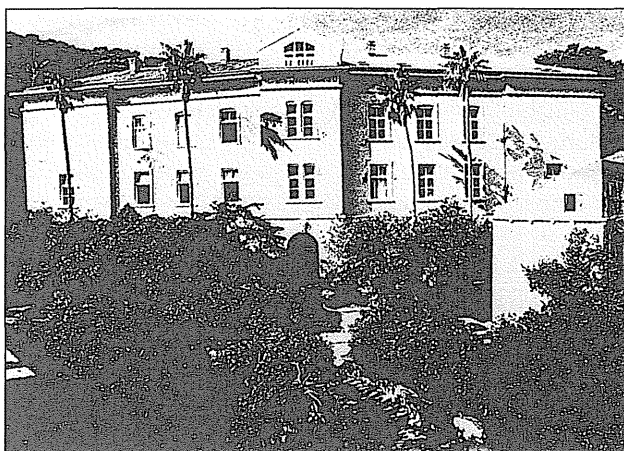
Stundenplan zur Organisation der Lehrerinnenbildungsaustalt vom Jahre 1875-76.

Predmet Gegenstand	Abtheilung	Jezik nastave		Jahrgang				Godina		Summe
		Unterrichts-sprache	I.	II.	III.	IV.	Gemeinsam	Besonders		
1. Religion	1	slovenisch	2*)	—	—	—	—	—	2	7
Vjeronauk	2	italienisch	2	2	1	—	—	5		
2. Pädagogik	1	deutsch	—	3	3	—	—	6	—	6
Pedagogija	2		—	3	—	—	—	—		
3. Deutsch	1	deutsch	—	—	—	—	—	—	—	11
Njemački	2		4*)	4	3	—	4	7		
4. Slovenisch - Slovenski	1	slovenisch	4	—	—	—	—	4	4	
5. Italienisch - Taljanski	2	italienisch	4	4	3	—	—	11	11	
6. Geographie	1	slovenisch	2	—	—	—	—	2	—	
Zemljopis	2	italienisch	2	2	2	—	—	6	8	
7. Geschichte	1	slovenisch	2	—	—	—	—	2	—	
Povijest	2	italienisch	2	2	2	—	—	6	8	
8. Arithmetik u. geom. Formenlehre	1	slovenisch	4	—	—	—	—	4	—	
Aritmetika i geometrijsko oblikoslovje	2	italienisch	4	3	2	—	—	9	13	
9. Naturgeschichte	1	slovenisch	2	—	—	—	—	2	—	
Prirodopis	2	italienisch	2	2	2	—	—	6	8	
10. Naturlehre	1	slovenisch	2	—	—	—	—	2	—	
Prirodoslovlje	2	italienisch	2	2	3	—	—	7	9	
11. Schreiben	1	deutsch	—	—	—	—	—	—	—	1
Pisanje	2		1	—	—	—	1	—		
12. Freihandzeichen	1	deutsch	—	—	—	—	—	—	—	6
Crtanje rukom	2		2*)	2	2	—	2*)	4		
13. Gesang	1	deutsch	—	—	—	—	—	—	—	6
Pjevanje	2		2*)	2	2	—	2*)	4		
14. Weibliche Handarbeiten	1	deutsch	—	—	—	—	—	—	—	6
Ženski ručni rad	2		2*)	2	2	—	2*)	4		
15. Turnen	1	deutsch	—	—	—	—	—	—	—	5
Tjelovježba	2		2*)	2	1	—	2*)	3		

*) Im angegeben Schuljahre wurde nur der slovenische Jahrgang eröffnet. (U navedenim godinama bilo je samo prvo slovensko godišće.)

Kao što je iz tablice razvidno u školskoj godini 1875/76. slovensko je odjeljenje bilo otvoreno za I. godišće izobrazbe učitelja. Polaznici tog godišća bili su dijelom iz

djevojačke državne škole u Gorici, a dijelom i iz pripremnog razreda za učitelje osnovanog 1874. u Karfreitu.

Ženska učiteljska škola u Dubrovniku.
Women Pedagogical School at Dubrovnik.

U talijanskom odjeljenju učiteljskoga zavoda u spomenutim godinama (školskim) bilo je otvoreno I., II. i II. godište, jer su polaznici bili iz ukinute privatne učiteljske (ženske) škole sestara uršulinki. U šk. g. 1876./77. u slovenskom odjeljenju otvoreno je III., a 1878./79. i IV. godište, tako da je konačno uspostava učiteljske škole bila završena što je i bilo potvrđeno odredbom Ministarstva još od 10. srpnja 1875 (Hafner, 1900).

UČITELJSKA ŠKOLA U DUBROVNIKU

O organiziranom školovanju za učiteljski poziv u Dalmaciji možemo govoriti kao o školovanju za takav poziv i u drugim austrijskim pokrajinama pa tako i o školovanju u Gorici.

Godine 1860. započeo je u Dubrovniku tečaj za učiteljice i to u sastavu privatne osnovne škole u samostanu časnih sestara, dumana, službenica milosrđa (Perič, 1978).

Od 1867. g. ovaj je tečaj prešao na trogodišnje trajanje da bi se pretvorio u žensku učiteljsku školu. Nastavni jezik u toj školi bio je talijanski. Njene voditeljice, dumne, pristale su da od 1870. rade po novom nastavnom planu i programu koji im je odredilo Ministarstvo za bogoštovanje i nastavu, a isto tako i da primaju učenice drugih konfesija - kao eksternistkinje. Kad su se dumne početkom šk. 1873./74. g. usprotivile primanju eksternistkinja, bilo je očito da se na tu učiteljsku školu pod njihovim rukovodstvom ne može dalje ozbiljno računati. A bilo je neophodno da u Dalmaciji, pored muške preparandije u Arbanasima, otvorene 1866., djeluje i dobro uređena državna ženska učiteljska škola.

Odlukom Ministarstva za bogoštovlje i nastavu. 1875/76. g. organizirana je, a 3. siječnja 1876. g. otvorena je u Pobijanoj ulici Ženska učiteljska škola u Dubrovniku.

Nastava se je održavala dvojezično na hrvatskom i talijanskom jeziku. Na talijanskom jeziku predavali su se: talijanski jezik, geografija i prirodopis, a na hrvatskom jeziku predavali su se svi ostali predmeti.

Dvojezičnost je ukinuta 1880. g. pa se nastava dalje održavala samo na hrvatskom jeziku. Uz školu nije, bilo internata, pa su polaznice najčešće stanovale kod rodbine ili u samostanu časnih sestara na Pilama.

Za prvih deset godina školu je završilo 101 kandidatkinja, od kojih je 77 primalo stipendiju. U to vrijeme izvan Dalmacije i s otoka Krka i Cresa bilo je 6 djevojaka.

Najveći problem učiteljske škole bio je školski prostor jer se je u školu upisivalo sve više učenica. Da bi se ovaj problem riješio izgradila se je nova učiteljska škola na Pilama. U jesen 1901. g. Ženska učiteljska škola preselila se je u novu zgradu na Pilama, koja je izgrađena baš za potrebe te škole.

Poslije 87 godina austrijske uprave bila je to prva državna zgrada, koja je u Dalmaciji bila naročito podignuta u nastavne svrhe (Perič, 1978).

Pri kraju prvog svjetskog rata zgradu preparandije zauzela je austrougarska vojska i pretvorila je u vojnu bolnicu.

Istarske djevojke polazile su učiteljsku školu u Dubrovniku kao polaznice iz drugih pokrajina Austro-Ugarske.

U izvještaju o stanju općih pučkih i građanskih škola i preparandija u Dalmaciji za šk. godinu 1901./92. kao polaznice iz ostalih pokrajina prikazano je 18, a dvije godine kasnije školu polazi 16 polaznica iz drugih pokrajina.

Preparandij u Dubrovniku. **Praeparandium at Dubrovnik.**

ZAVIČAJ	Iz Dubrovnika i Gruža	Iz ostalih mjesta pokrajine	Iz ostalih pokrajina Austro-Ugarske	Iz drugih država	Skupa
Preparni razred	11	8	4	-	23
Prvi razred	9	10	6	-	25
Drugi razred	10	15	4	-	29
Treći razred	15	22	4	3	44
Svega	45	55	18	3	121

(Iz izvještaja 1901./92. šk. godine)

ZAVIČAJ	Iz Dubrovnika i Gruža	Iz ostalih mjesta pokrajine	Iz ostalih pokrajina Austro-Ugarske	Iz drugih država	Skupa
Preparni razred	9	20	2	-	31
Prvi razred	7	18	5	1	31
Drugi razred	15	10	3	1	29
Treći razred	11	17	6	-	34
Svega	42	65	16	2	125

(Iz izvještaja 1903./94. šk. godine)

ZAHTEJEVI ZA ŠKOLOM U ISTRU

Učiteljstvo Istre dugo je vremena tražilo otvaranje ženske učiteljske škole u Istri. Tako su se članovi "Narodne prosvjete" na glavnoj skupštini u Puli 4. i 5. lipnja 1906. g. obratili nadležnim školskim vlastima da se uz muško hrvatsko učiteljište za Istru ustroji i žensko u koje bi se upisivalo ako ne svake, a ono bar svake druge godine. Zahtjevi za otvaranjem škole razaslanu su na mnoge strane, međutim nije bilo razumijevanja. Tri godine kasnije o otvaranju ženske učiteljske škole čitamo da je Vladi obrazloženo da novi zavod, nova škola, ne bi ništa koštala ako bi se ta nova ženska škola udružila s hrvatskom muškom učiteljskom školom u Istri, a takvih je slučajeva u Austriji bilo. U "NP" br. 2. 1909. g. čitamo: "Ne mislimo, da bi kandidati i kandidatkinje u istoj školi sjedili, nego da bi se i jedno i drugo učiteljište namjestilo u jednu zgradu sa dva glavna ulaza: na jedan bi ulazile i izlazile kandidatkinje, a na drugi kandidati; jednom i drugom zavodu bio bi ravnatelj jedan i zajednički profesorki zbor, zajednički kabineti, zajednička knjižnica, zajedničko gombalište, zajednički vrt za gospodarstvo. Vlada bi trošila više samo za jednu c. kr. vježb. učiteljicu. Vlada nam nije službeno ništa odgovorila na taj naš pravedni zahtjev, ali jedan njezin član rekao nam, da će vlada gotovo tu stvar uzeti kao svoju, kad bude muška učit. škola za Istru potpuna (bio onda samo I. razred). Mi nismo ljudi nagli, pa se zadovoljismo i s time i čekasmo. Istodobno obratili smo se i na naše političko društvo, da se kao izvršujuće tijelo narodnoga mišljenja zauzme za realizaciju te naše narodne želje.

A što je učinilo političko društvo, nije nam poznato. Strah nas je, da se nije zauzelo za to, da se žensko učiteljište smjesti uz muško, jer bi se time prejudiciralo sjedište muškoga učiteljišta u Kastvu, nego će valjda nastupiti za posebno žensko učiteljište za Istru. A znate li, što će reći zauzeti se za posebno žensko učiteljište u Istri? To će reći biti protiv njegovu ustanovljenju, jer nam vlada nikad ne će dati posebno žensko učiteljište za Istru. (Česka, 6 milijuna ljudi, ima samo dva ženska učiteljišta.)"

Prijedlog učitelja nije bio prihvaćen jer je 1906. g., kada je na skupštini "NP" prihvaćen, muška učiteljska škola u Kastvu tek počela raditi i imala je samo jedno odjeljenje. Prema tome još nije postojalo niti muško učiteljište koje se treba kroz nekoliko godina popuniti pa se tražio izgovor za odgodu otvaranja posebne ženske učiteljske škole. Učitelji su se obratili i političkom društvu koje se također nije založilo, a pravi će razlog biti što je Kastav malen grad u kojem bi se teško mogli naći stanovi, smještaj za stanovanje velikog broja polaznika za dvije učiteljske škole.

Iste, 1908. g. u "NP" br. 3. tiskan je članak koji se nadovezuje na članak u prethodnom broju. Ponavlja se činjenica da postoje tri zavoda za obrazovanje učiteljica

Ženska učiteljska škola u Pazinu (1912-1918).
Women Pedagogical School at Pazin (1912-1918).

na talijanskom jeziku, a da Hrvati nemaju niti jedne škole.

Istranke koje su htjele postati učiteljice bile su prisiljene polaziti slovensko odjeljenje ženske učiteljske škole u Gorici ili hrvatsku učiteljsku školu u Dubrovniku (Wrišer, 1906).

Pisac članka "Drugi rodoljub" navodi da je prošle šk. godine učiteljsku školu u Dubrovniku polazilo pet ili šest djevojčica iz Istre, a da se 1908. g. prijavilo novih 12, da je na ispit za pripremi tečaj izašlo sedam, za prvi razred 4, a za drugi jedna učenica. Za pripremi tečaj položile su ispit 4 djevojčice, a za 1. i 2. razred niti jedna. Djevojčice koje nisu položile ispit za 1. razred htjele su poći u pripremi tečaj, ali nisu primljene jer da je škola pretrpana. Naknadno su one četiri djevojčice primljene u pripremi tečaj, a ona djevojčica koja nije položila ispit za drugi razred vratila se je kući. To su bili razlozi da su se roditelji iz Istre teško odlučivali da pošalju svoje kćeri u Dubrovnik.

Za odlazak u Žensku učiteljsku školu u Goricu bilo se je također teško odlučiti.

1. Tamo ima toliko kandidatkinja, da ni odlikašice iz gradanskih škola ne primaju radi pomanjkanja prostora.

2. Ako i naše prime, obzirom na okolnost, što u Primorju nemamo ženskog učiteljišta, to je našim djevojkama u Gorici vrlo mučno: a) što nijesu imale niti imaju nijedna pripremičnice, b) što ne znaju slovenski i jer ih gnjave njemačkim jezikom da je "Bogu plakati" (NP, 1909b, 66).

UČITELJSKA PRIPRAVNICA U PAZINU

U Pazinu je postojala učiteljska "pripremičnica", nastavno odjeljenje u kojem su se pripremali budući polaznici učiteljskih škola. Na sjednici Zastustva općine Pazin, održanoj 6. studenog 1905. g. (PAP, 1905) raspravljalo se je o prostoriji u koju bi se mogla preseliti

pripravnicama. Do 1904./05. šk. god. ona se je nalazila u jednoj sobi gimnazije. Od slijedeće godine (1905/06) trebalo je osigurati novi prostor za učionicu pa je iznajmljena prikladna prostorija u kući Antuna Bertoše, a ova se nalazi na lijepom položaju. Općina će plaćati 20 Kr. najamnine mjesečno i osigurati će drva za ogrijev i plaću za poslužbu. Općini se je isplatilo imati pripravnicu jer se je u njoj radilo po skraćenom programu, pa je to i za roditelje bilo jeftinije. Pripravnicama je s vremenom postala kombinirana, polazili su je učenici i učenice. Upravitelj pripravnicama bio je Josip Bačić.

ŽENSKA UČITELJSKA ŠKOLA

Ljeti 1912. g. u Pazinu se je pristupilo pripremama da već nove školske godine otvore u svom mjestu Žensku učiteljsku školu. Izabran je Kuratorij, odbor koji će se brinuti za otvaranje škole. Predsjednik Kuratorija bio je

dr. Šime Kurelić, općinski načelnik, a članovi: župnik Ante Kalac, školski savjetnik Ivan Kos i dr. Dinko Trinajstić. Razaslane su molbe profesorima hrvatske gimnazije, upravitelju pripravnicama i učiteljima pučke škole s prijedlozima da oni badava poučavaju na Ženskoj učiteljskoj školi koja bi se otvorila. Poslije pozitivnog odgovora predavača, napisan je Statut škole, a za potvrdu Statuta brinuo se je gradonačelnik (Bačić, 1916). Nastava bi se održavala u prostorijama zgrade dječjeg zabavišta, danas (1998), u zgradi Hrvatskog autokluba u Pazinu. Učiteljska je škola trebala imati i vježbaonicu, školska odjeljenja svih razreda osnovne škole u kojoj bi polaznice prisustvovala radu učiteljica mentora i u kojoj bi same, kandidatkinje, tako su se nazivale, održavale ogleđna predavanja. Kako se je preko puta dječjeg zabavišta nalazila pučka škola koja je bila u današnjoj zgradi uprave Grada Pazina, tako je osigurana i vježbaonica. U to vrijeme u današnjoj zgradi uprave Grada Pazina, gledajući od ulaza u zgradu lijevo, nalazila su se odjeljenja na hrvatskom nastavnom jeziku, a desno odjeljenja na talijanskom jeziku. Općinsko poglavarstvo i uprava imale su sjedište na višem dijelu zgrade. Od polaznica mjesečno bi se ubiralo 2 Kr da bi se tim novcem platila poslužiteljica, školski pribor i ostale potrepštine za nastavu. Kabineti, učila, dvorana za risanje i glasovir koristit će se u zgradi gimnazije.

Direktor škole bit će Ivan Kos. Poslije obavljenih priprema, 18. studenoga 1912. g. u Pazinu je otvorena Ženska učiteljska škola, ali kako od nadležnih nije dobiveno odobrenje da bude javna nazivana je privatnom. Uz mnoge intervencije Vlada u Beču dala je školi pravo javnosti 25. lipnja 1916. g. pa je u posljednji čas dozvoljena matura prve generacije. Iste godine, 13. srpnja ispit učiteljica zabavišta polagalo je jedanaest kandidatkinja (Ujčić, 1969).

Prvi tečaj (razred) otvarao se je svake druge godine, tako da su godišnje bila samo dva odjeljenja, 1918. g. nije bilo upisa u I. razred, a učenice koje su završile II. razred nisu mogle nastaviti školovanje u svojoj školi.

Do 1918. g. održana su dva ispita zrelosti za prvu generaciju 1916., a za drugu 1918. godine. Prva generacija imala je 16, a druga 20 polaznica.

U školskoj godini 1915./16.

1. Albaneže Anka iz Omišlja
2. Braidotti Marija iz Pirana
3. Draščić Jelisava iz Buzeta
4. Eleršić Marija iz Pazina
5. Finderle Wolfganga iz Buzeta
6. Gasparini Antica iz Višnjana
7. Iskra Marija iz Rukavca
8. Kinkela Emira iz Velog Lošinja
9. Kocijan Margareta iz Omišlja
10. Kraljić Jelka iz Omišlja
11. Ladavac Marija iz Pazina
12. Matanić Katica iz Vrbnika

Privatna ženska učiteljska škola u Pazinu.
(Pravo javnosti podijeljeno odlukom c. k. ministarstva za bogoslovje i maturu od 25. lipnja 1916. br. 13742.)

Broj 3
1915-16

Svjedodžba

zrelosti za pučke škole.

Gospođica *Jelisava Draščić*
rođena dne *20. studenoga 1894.* u *Št. Martinu, Buzeta*,
rimo-katoličke vjere, polazila je *od školske godine 1912.-13. do*
1915.-16. ovaj razred
u mjeseca *srpnja* 1916. podvrgla se je ispitu zrelosti na privatnoj
ženskoj učiteljskoj školi u Pazinu s ovim uspjehom:

Nauk vjere	<i>pozvoljno</i>
Pedagogika	<i>potvalno</i>
Posebna metodika i praktično vježbe	<i>potvalno</i>
Hrvatski jezik (nastavni)	<i>dostatno</i>
Njemački jezik	<i>dostatno</i>
Talijanski jezik	<i>dostatno</i>
Zemljopis	<i>pozvoljno</i>
Povijest <i>načelo dostatno, maturo</i>	<i>pozvoljno</i>
Aritmetika i geometričko oblikoslovje	<i>dostatno</i>
Prirudopis (somatologija i čovješka higijena)	<i>pozvoljno</i>
Fizika	<i>pozvoljno</i>
Kaligrafija	<i>potvalno</i>
Ortanje prostom rukom	<i>pozvoljno</i>
Pjevanje	<i>pozvoljno</i>
Ženske ručne radnje	<i>potvalno</i>
Gimnastika	<i>potvalno</i>

Svjedodžba zrelosti za pučke škole Jelisave Vivoda.
Certificate of maturity for "Jelisava Vivoda" Primary School.

13. Mogorović Klementina iz Gračišća
14. Stanić Marija iz Kastva
15. Trampuž Ida iz Krka
16. Zidarić Marija iz Sv. Petra u Šumi

U školskoj godini 1917./18.

1. Defar Vjetra iz Tinjana
2. Čop Josipa iz Pazina
3. Flego Marija iz Malog Lošinja
4. Iskra Ana iz Klane
5. Komar Josipa iz Hosti (Kastav)
6. Kurelić Marija iz Pazina
7. Marion Otilija iz Vodnjana
8. Matanić Nikica iz Dubašnice
9. Prašel Anđelija iz Buzeta
10. Radoš Josipa iz Višnjana
11. Rudella Stefanija iz Pazina
12. Rodić Danica iz Lovrana
13. Ryšlavy Darinka iz Kastva
14. Stranić Ruža iz Pazina
15. Škrapa Katica iz Malinske
16. Trampuž Marija iz Krka
17. Velnić Marija iz Bašćanske Drage
18. Vranjac Marija iz Pazina
19. Wrischer Jelka iz Pazina
20. Žic Marija iz Buzeta

U dva tečaja u drugoj i četvrtoj godini 1916, predavali su ovi nastavnici: R. Pregelj, I. Kos, J. Bačić, Z. Doroghi, F. Frankola, dr. Hubert Maver, S. Šantel, M. Zgrablić, A. Gržinić, M. Jericija, M. Opašić Wrischer, M. Jurdana.

Učiteljice u vježbaonici bile su: Anzelma Seršić, Olga Zorzut, Marija Jurdana, Mara Opašić Wrischer i Marija Jericija.

Godinu dana prije maturiranja druge generacije u I. razred upisalo se je 12 djevojaka kao III. generacija (Ujčić - Maksimović, 1973). Najesen 1918. g. Učiteljska škola više nije radila, pa su Bačić i Pregelj okupili učenice III. razreda u jednoj učionici osnovne škole da bi im predavali kako im ne bi propala godina školovanja, međutim za desetak dana zabranjeno je svako okupljanje pa su djevojke upućene da se pripremaju pojedinačno.

Slijedeće školske godine 1919./20. nekoliko učenica koje su u Pazinu završile dva razreda nastavljaju učiteljsku školu u Karlovcu i završavaju III. i IV. razred i maturiraju (PAKa).

1. Sidonija Bresan, r. 9. svibnja 1901. g. u Pazinu, kći Ivana, postolara u Pazinu
2. Anka Ferencić, r. 26. srpnja 1900. g. u Arbanasima, Dalmacija, kći Franje, kotarskog tajnika u Pazinu
3. Anka Flego, r. 28. rujna 1899. g. u Malom Lošinj, kći Antuna, poreznika u Pazinu
4. Zora Flego, r. 15. studenog 1900. g. u Pazinu, kći Antuna, općinskog nadstražara u Pazinu
5. Marica Poropat, r. 19. veljače 1900. g. u Puli, kći Ivana, stražara kolodvora u Novom Mestu
6. Marija Primuž, r. 23. veljače 1901. g. u Pazinu, kći Antuna, općinskog redara u Pazinu
7. Genovefa Ujčić, r. 14. studenog 1901. g. u Pazinu, kći Ivana, krojača

U Pazinu, dne 10. srpnja 1916.

F. Matijević
Čica v. k. podr školskog vješt.

Pred. Pregelj, za
Upravitelj privatne ženske učiteljske škole.
antimoderni, narodni i politički

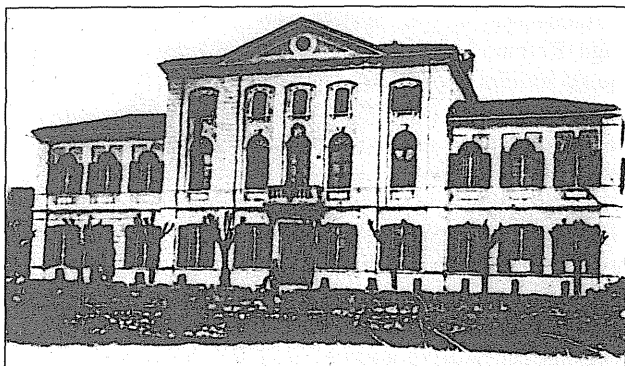
za usvojenost
Josip Bačić za pedagogiku, posebn. metodu, talijanski jezik, i engleski i franjeval.
M. Zgrablić za hrvatski jezik
Ivan Kos za njemački jezik.
S. Šantel za aritmetiku i geometriju i uopćenito književnu.
M. Jericija za kaligrafiju i gimnastiku.
Marija Opašić za ručni rad.

Maturantice i profesori Ženske učiteljske škole u Pazinu 1916. g. U prvom redu stoje Josip Bačić i direktor Ivan Kos. U zadnjem redu sjede Jelisava Vivoda (1.) i Volfgang Finderle (3.)

Graduated girls and professors of the Women Pedagogical School in Pazin in 1916. Standing in front row are Josip Bačić and Ivan Kos, the School's headmaster. Sitting in back row are Jelisava Vivoda (1.) and Wolfgang Finderle (3.).

Druga stranica svjedodžbe Jelisave Vivoda s popisom predavača. Certificate's second page with list of teaching personnel.

Današnja zgrada Gradske uprave u Pazinu u kojoj su se prizemno nalazile učionice hrvatske pučke škole (lijevo) i talijanske pučke škole (desno).

Today's premises of the Town Administration at Pazin, where classrooms of the Croatian primary school (left) and Italian primary school (right) were situated on the ground floor.

NEKOLIKO BIOGRAFIJA

1. VUKOSAVA (WOLFGANGA) FINDERLE

Vukosava Wolfganga Finderle (Bačić, 1916).

Rođena je u Sv. Martinu 30. listopada 1897. g.

Od 1904. do 1910. g. polazila je šestogodišnju osnovnu školu u Buzetu. Položila je prijemni ispit za upis i upisala se je 1912. g. u žensku učiteljsku školu u Pazinu, a 1916. g diplomirala je i postala učiteljicom.

Od rujna 1916. g. do 15. rujna 1918. g. radila je u Račicama otkud je premještena u Dane gdje radi do

1921. g., a otud odlazi na rad u Vrh. U ovoj školi radi samo godinu dana, a zatim dvije godine radi u Brestu. Od 1922. do 1924. g. učiteljica je u osnovnoj školi u Buzetu, gdje dobiva otkaz. Ministarstvo javne obuke u otkazu 11. rujna 1926. g. Vukosavi Finderle daje otkaz jer se je ona "postavila u inkompatibilni položaj prema Vladinim smjernicama, te ne daje garanciju za vjerno vršenje dužnosti radi svojih nedvojbenih izražaja čuvstva, vrlo protivnih Italiji i Vladavini, očitovanih u uredu i izvan njega od kojih se navode samo neke; očitovala je svoje protivljenje talijanskom jeziku u školi, usprotivila se je uvođenju fašističkog rimskog pozdrava i da je u tijesnim političkim odnosima s poznatim neprijateljima Italije i Vladavine te da s njima vrši aktivnu propagandu na štetu nacije.

Otkaz je dobila vjerojatno zbog toga što su fašisti prisluškivali njezin rad, a veći je razlog bio što joj je otac Antun bio poznati hrvatski narodnjak.

Finderle Vukosava odlazi u Kraljevinu SHS. Od 1927. g. radi u Supetarskoj Dragi na otoku Rabu. Od 1929. do 1935. g. bila je u braku s Ivanom Ribarićem.

Od 1936. do umirovljenja 1951. g. radila je u Dvoru na Uni. Umrla je u staračkom domu u Izoli 4. travnja 1983. g., a sahranjena na buzetskom groblju.

Napisao Vladimir Finderle, Buzetski zbornik, 19, 173.

2. ZORKA FLEGO DEMARIN

(Počekaji, Buzet, 21. 1. 1987 - Zagreb, 20. 3. 1987)

Zorka Flego Demarin (Bačić, 1916).

Kći Frana Flega, prvog načelnika Hrvata općine Buzet. Učiteljsku školu završila je u Dubrovniku gdje joj

je pomogla sestra Olga, učiteljica, kasnije časna sestra Dionezija. Zorka se udala za Josipa Demarina, učitelja. Radila je u Sovinjaku, Lanišću, Lupoglavu i Humu u Istri, a zatim u Jastrebarskom. Zadnje radno mjesto bilo joj je Sv. Klara kraj Zagreba.

3. TEREZA GOLMAJER

(Općine, Trst, 1863 - Kostrena, 1950)

Obitelj Sošić u kojoj je rođena Tereza do danas živi u Općinama kod Trsta, a sačuvana je i njihova stara kuća. U Trstu je završila žensku učiteljsku školu. Tu je upoznala Josipa Golmajera, časnika austrijske ratne mornarice koju je 31. XII. 1882. napustio i zaposlio se u trgovačkoj mornarici duge plovidbe; rođen je 13. II. 1851. u Žirovnici kotar Radgona u Gorenjskoj, gdje mu je obitelj imala posjed. Vjenčali su se 16. VII. 1889. Ne zna se prvo mjesto njena službovanja, ali prva kći Zmagica rođena je 1891. u Štanjelu kod Komena. Kao učiteljica hrvatske škole u Buzet je došla iz Kastva. Ovdje je rođen 1892. god. sin Leo. U Buzet je zacijelo stigla posredovanjem kanonika Urbana Golmajera koji je bio župnik u Roču. Izuzev najstarije kćeri Zmagice, sva su djeca rođena u Buzetu. To su: Mimica, Marcela i Ljubica te Vjekoslav, Bogdan i Alfonz. Školovali su se u Buzetu i Pazinu.

Tereza Golmajer (Bačić, 1916).

Nakon što je otišao u mirovinu, njezin suprug Josip navodno je prodao svoj dio posjeda u Žirovnici i otvorio

trgovinu u bužetskom Starom Gradu. Tereza sa djecom i nećakinjom Ivanom Malan, udovicom učitelja, stanovala je u Starom Gradu u kući u blizini trga, u kojoj se danas nalazi ugostiteljski lokal s velikom terasom. Kasnije se preselila u kuće, građene za učitelje na Fontani. S direktorom, nadučiteljem Vinkom Šepičem, sudjelovala je u hrvatskom pokretu Istre, naročito za I. svjetskog rata. Prema obiteljskoj predaji, prijateljivala je s mnogim narodnjacima pa su se u njezinu domu sastajali učitelji iz Istre i intelektualci Bužeštine. I hrvatske su žene, majke učenica, često posjećivale učiteljicu jer ih je učila gospodarstvu i vezu.

Za rata njezin je sin Vjekoslav teško povrijeđen. Tereza Golmajer morala je napustiti Buzet zbog talijanskih progona hrvatskih učitelja. Njena starija djeca već su izbjegla te studirala u Zagrebu i Ljubljani. Nakon suprugove smrti 21. IX. 1922. (pokopan je na mjesnom groblju) stanje je postalo neizdrživo, te je s mladom djecom izbjegla u Kostrenu, Sv. Barbaru pokraj Sušaka. Kći Zmagica bila je udana za dr. Josipa Peteha iz Žminja, liječnika u Sušaku, gdje je već ranije kupljena kuća (Cvitanović, Jakovljević, 1996, 46).

4. MARIJA KOPITAR

Marija Kopitar, rođena Kurelić, rodila se u Pazinu 6. svibnja 1899. g. Majka joj je bila iz Gračišća, a otac iz Pićna. Kada je Mariji bilo sedam godina, mlademu bratu četiri, a starijem devet godina, umrla im je majka. Skrbnik djeci postao je stric Šime Kurelić, odvjetnik i gradonačelnik Pazina.

Poslije majčine smrti Marija odlazi drugom stricu Matiji, župniku u Buzetu. Nekoliko razreda osnovne škole polazi u Buzetu. Tada Buzet, 1910. g. dobiva novu školsku zgradu na Fontani, a Marija je učenica u toj školi. Iz Buzeta stric je premješten u Hum pa i Marija odlazi s njim i tamo završava osnovnu školu. Radi školovanja vraća se u Pazin gdje pohađa i 1918. godine završava žensku učiteljsku školu.

Stric Šime, gradonačelnik Pazina, ubrzo poslije okupacije Istre interniran je i odveden na Sardiniju gdje je obolio od malarije pa se bolestan vratio kući. Umro je u Trstu 1921. g.

Prvo Marijino mjesto bilo je u Humu.

Poslije oboljenja strica vraća se u Pazin, a 31. siječnja 1919. g. dobila je namještenje u Svetom Petru u Šumi.

Da bi mogla raditi kao učiteljica, morala je položiti ispit iz talijanskog jezika na kojem se održavala nastava.

Direktor škole često je Mariji prenosio želje vlasti da se odseli u Jugoslaviju, a ona je odgovarala da ne želi nikamo poći iz Istre. Udala se je 1921. g. za Valentina Kopitara. Obitelj Kopitar bila je poznata kao obitelj rodoljuba. Valentin je obolio i umro 1929. g., a Marija je ostala sama sa kćerkama Marijom i Šteficom. Marija je učiteljsku školu završila u Zadru, a Štefica u Puli.

Kada majka s kćerkama više nije mogla ostati u Sv. Petru u Šumi jer joj je prijetila opasnost da je karabinjeri ne uhite, početkom kolovoza 1943. g. Marija s kćerima napušta kuću i odlazi u partizane. U partizanima je Mariji Kopitar povjeren zadatak da u Otočcu, pjesniku i predsjedniku ZAVNOH-a Vladimiru Nazoru osobno uruči poruku Istrana.

Iz Otočca Marija se je vratila u Pazin i tu 25. rujna 1943. g. prisustvuje zasjedanju pokrajinskog odbora za Istru. Izabrana je za vijećnika ZAVNOH-a.

Petnaestog listopada nalazila se nedaleko od Pazina u selu Foškići. Tamo su je uhapsili Nijemci i odveli u pazinski zatvor. Mjesec dana kasnije odvedena je u koncentracijski logor Auschwitz. Tamo su ženama oduzeli sve i utetovirali broj. Marija je dobila broj 69595 i crveni trokut, znak političkog zatvorenika. Zima je bila oštrija nego istarska. Snijeg, led i slaba odjevenost još su više otežavali život u logoru. U barakama se osjećao smrad leševa koje su kamionima otpremali u krematorij i smrad dima iz krematorija. Umiralo se od gladi, tifusa, tuberkuloze i drugih bolesti. I bolnica je bila mučilište. Otud bi ljude otpremali u krematorij. Svoju 42. i 43. godinu života Marija Kopitar je mučenički preživjela u logoru Njemačke.

Zbog sve veće blizine ruske vojske, Nijemci su odlučili da zatvorenike iz Aschwitza presele na drugo mjesto.

Marija Kopitar (Bačić, 1916).

Pračene vojnicima i psima žene su putovale na zapad. Uz cestu je bilo mnogo leševa. Tko se umoran ili iznemogao zaustavio, bio je ubijen. U novom logoru, Bergen - Belsenu, Marija je dočekala kraj logorskog ži-

vota. Kolovoza 1945. g. Marija Kopitar se vratila u Istru. Htjela je raditi, pa je raspoređena u Školu "Podmurvice" u Rijeci, te u Veli Vrh u Puli, zatim u osnovnu školu na Brione.

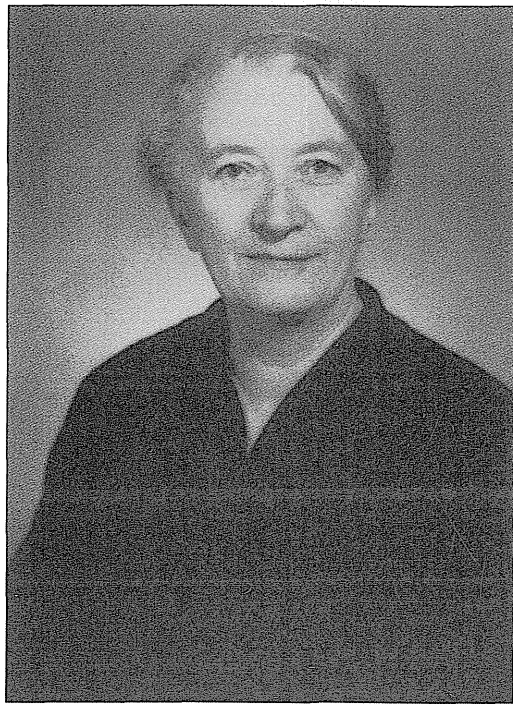
Nakon umirovljenja živjela je kod svojih kćeri, pretežno kod kćeri u Rijeci.

Umrla je 1. siječnja 1978. godine.

5. JOSIPA TOMAC

(Čukarija, Hum, 16. 3. 1895 - Roč, 1978)

Najstarije, 10. dijete Ivana Tomca kojeg je otac bio poznat i kao zadnji lončar na Humštini. Učiteljsku školu Josipa je završila 1914. g. u Gorici. Kratko vrijeme radila je u Roču, a zatim četiri godine radi u školi Draguč i 8 godina u Brgdvcu. Kao Hrvatica premještena je 1927. g. u BARGE, prov. Cureo, Italija, gdje je radila do 1943. g. kada se vraća u Roč.

Josipa Tomac (Bačić, 1916).

O prvom danu rada u Roču učiteljica je zapisala 1. listopada 1945. g. "Upisat ćemo svi u srca, dan kada se po cijeloj našoj napačenoj Istri otvaraju narodne osnovne škole sa svojim narodnim učiteljima." Govorila je i učenicima talijanke škole i kazala da će bratstvo Talijana i Hrvata Istre zajednički učiniti bolju budućnost.

U školi Roč Josipa Tomac radila je do odlaska u mirovinu.

(Prema pismu nećakinje Ade Nežić autoru i zabilježaka u dnevniku rada pisanom kao priprema za rad u razredu.)

6. JELISAVA VIVODA, rođena Draščić
(Sv. Martin, 1897 - Zagreb, 1957)

Pučku školu pohađa u Buzetu. Žensku učiteljsku školu, na nagovor Josipa Bačića, jednog od pokretača i osnivača iste škole i dugogodišnjeg prijatelja njezina oca - Jakova Draščića, pohađa od 1912. do 1916. g. u Pazinu, kada i polaže ispit zrelosti kao prva generacija te škole.

Od 1916. do 1920. god. službuje na Osnovnoj školi u Sv. Donatu, a od 1920. do 1921. god. u Lanišću.

Jelislava Vivoda (Bačić, 1916).

Godine 1920. udaje se za Ivana Vivoda iz Sovinjskog Polja, učitelja u Vrhu, a 1921. zbog zatiranja hrvatskog jezika u školama i izvrgavanja progonima hrvatskih učitelja sa strane talijanskih okupatorskih vlasti, posebno zbog višekratnog zatvaranja supruga Ivana, zajedno sa suprugom emigrira u Hrvatsku odn. Kraljevinu SHS. Službuje zajedno sa suprugom u Sisačkoj Posavini na školama u Puski, Krapju i Uštici.

Suprug joj Ivan umire 1926. g., ostaje udovica s dvoje djece, kćerkom Jelkom i sinom Ivanom.

Djecu odgajaju u duhu pripadnosti svojim korjenima - Bužeštini i Istri. Svake godine za vrijeme školskih praznika šalje ih djedu i baki u Sv. Martin, a gimnaziju pohađaju u Krku gdje boraveći u istarskom internatu upoznavaju djecu - čak drugih istarskih emigranata kao i one koji tu dolaze na školovanje iz okupirane Istre. Redovito prima glasila o Istri, posebno "Mali Istranin" i na taj način prati događaje u Istri. Kćerka Jelka nesretno joj stradava 1942. godine.

Po oslobođenju Istre 1945. g. vraća se u Istru i službuje na osnovnoj školi u Buzetu do umirovljenja 1953. g. Do kraja života 1957. g. živi u rodnom Sv. Martinu.
(Biografiju napisao sin Ivan Vivoda, Rabac.)

7. MARIJA ANTONIJA PETRA CYRILA ZIDARIĆ
(Sv. Petar u Šumi, 1897 - Pazin, 1977)

Kći Vinka Zidarića, učitelja, i Jakomine r. Kurelić, sestre gradonačelnika Pazina. Od sedmero djece Marija je bila najstarije dijete. Otac Vinko bio je učitelj i zadnji župan u gradu Pićnu. U Sv. Petru u Šumi polazila je mješovitu pučku školu za dječake i djevojčice, a poslije osnovne škole otac ju je upisao u "Višu opću djevojačku školu" u Zagrebu, a poslije dvije godine ove škole prelazi u Sušak gdje je 1910. i 1911. g. završila još dvije godine školovanja. Godine 1912. upisala se je u Privatnu žensku učiteljsku školu koja je te godine u Pazinu otvorena. Škola je radila uz "Hrvatsku realnu gimnaziju" (otvorena 1899.) jer su se neki predmeti slušali u gimnaziji. Bilo je polaznica gimnazije koje su prelazile u učiteljsku školu i u školi maturirale da bi stekle učiteljsko zvanje.

Marija Zidarić je od 15. listopada 1918. do 18. svibnja 1922. g. radila u Pićnu, a zatim nekoliko mjeseci radi u Lupoglavu.

Marija Zidarić (Bačić, 1916).

Mora otići iz Istre i dobiva mjesto u Baćincima, ali poslije nekoliko mjeseci odlazi u Brod n/S gdje je godinu dana. Kao stalna učiteljica na Ženskoj gradanskoj

osnovnoj školi radi u Ptuju od 31. siječnja 1926. do 31. listopada 1928. U Ptuju i Ptuj okolica radi kao stalna učiteljica na Ženskoj i muškoj osnovnoj školi do prosinca 1935. g. Od 5. prosinca 1935. do 10. listopada 1945. g. radi u Ključu, kraj Novog Marofa. Vraća se u Istru, zapošljava se u Novoj Vasi, a otud 6. rujna 1946. g. odlazi u rodno mjesto Sv. Petar u Šumi do 8. ožujka 1949. g. gdje je umirovljena.

Radila je 32 godine. Odlaskom u mirovinu doselila se je u Pazin i živi u stanu očeve sestre Jelice, a tu i umire 2. ožujka 1977. g.

(Biografija napisana prema pismu nećaka Marije Zidarić, Vjenceslava Zidarića.)

ZAHVALA

Ugodno mi je zahvaliti svima koji su mi pomogli u obradi ove teme. Dr. Alojzu Jembrihu koji je s njemačkog na hrvatski jezik preveo tekst o učiteljskoj školi u Gorici. Zbog uvida u dokumentaciju zahvaljujem Državnom arhivu u Dubrovniku, Ivici Stankoviću, djelatniku te ustanove, Povjesnom arhivu u Pazinu i Povjesnom arhivu u Karlovcu.

Zahvaljujem se na ustupljenim fotografijama učiteljica iz obiteljskih albuma; Anti Finderle, Buzet, Marku Zlatiću, Pula, Mariji Cetina, Pula, Ivanu Vivoda, Rabac i Adi Klarić iz Opatije. Posebno se zahvaljujem gospođi Marici Kolaković na računalnoj obradi teksta.

WOMEN PEDAGOGICAL SCHOOLS FOR THE ISTRAN GIRLS

Božo JAKOVLJEVIĆ

HR-52240 Buzet, A. Cerovca 1

SUMMARY

There was not a single women pedagogical school in Istra in the previous century and at the beginning of the present one. The nearest such college in which the girls who wanted to become teachers could enrol, was the women pedagogical school in Gorilla, where girls were educated in Slovene language.

There was, however, a women's grammar school in Trieste in Italian language, but the participants who passed it with success, could sit for the exams for teachers. Anyway, there was a women's grammar school in Pula, but the imperial royal regional council allowed the girls participants from Pula, who had passed the general examination, to sit for it for future teachers at the i. r. men or women pedagogical schools.

However, the provincial committee gave, in 1918, an official permission to start a training course for women teachers at the college of Pula. If the girls wanted to be educated for teachers in their mother tongue, i.e. Croatian language, they had to enrol and attend the women pedagogical school in Dubrovnik, which was very far, so that the expensive and long trip was the greatest difficulty for schooling there. On Nov. 18th 1912 a women pedagogical school was opened at the Pazin grammar school. It continued to work till the end of the first World War, when it was closed.

Key words: women pedagogical school, Croatian pedagogical school, Pazin

IZVORI I LITERATURA

Bačić, J. (1916): Ženska učiteljska škola u Pazinu. Hrvatska škola, Ljubljana.

Cvitanović, Đ., Jakovljević, B. (1996): Biografski leksikon Bužeštine i općine Lanišće. Pzin, Čakavski sabor - Pula, "Josip Turčinović" d.o.o. Pazin.

Hafner, F. (1900): Geschichte des Lehrerbildungswesens in Görz. Povijest izobrazbe učitelja u Gorici. Narodna tiskarna u Gorici.

NP - Narodna prosvjeta (1909a): Talijanski liceji u Primorju i pitanje hrvatske ženske učiteljske škole, 38.

NP (1909b), Potreba ženske učiteljske škole za Hrvate u Istri, 66.

PAKa - Povjesni arhiv Karlovac, Preslike iz glavnog imenika Učiteljske škole u Karlovcu.

PAP - Povjesni arhiv Pazin, Zapisnici zastupstva općine Pazin 6. studenoga 1905. g.

Perić, I. (1978): Dubrovačko školstvo od pada Republike do 1918. god. Anali Historijskog odjela Centra za znanstveni rad JAZU u Dubrovniku. Svezak XV-XVI.

Ujčić, T. (1969): Hod pokoljenja nad ponorom Pazinčice. Pazin.

Ujčić - Maksimović, G. (1973): Uspomena na žensku učiteljsku školu u Pazinu za vrijeme 1. svjetskog rata i na Keršovanija. Spomen - knjiga gimnazije u Pazinu. Pazin.

Wrišer, M. (1906): Ustanovljenje ženskog učiteljstva u Istri. Narodna prosvjeta.